

TITULACIÓ: LLICENCIATURA EN CIÈNCIES DEL TREBALL

PLA D'ESTUDIS: 2004

ASSIGNATURA: DRET PENAL ECONÒMIC (Codi 33012)

PROFESSOR/A: RAMON GARCIA ALBERO

CURS: 3r
QUADRIMESTRE: 1r

CRÈDITS: 6

TIPUS: OPTATIVA
LLIURE ELECCIÓ

1. OBJECTIUS

- 1.- Proporcionar uns coneixements bàsics sobre la criminalitat d'empresa i en general la patrimonial i econòmica en els seus aspectes dogmàtics i polític-criminals.
- 2.- Conèixer els tipus delictius contra el patrimoni i l'ordre socio-econòmic en el Codi penal espanyol de 1995 i les seves reformes posteriors.
- 3.- Introduir alguns coneixements complementaris sobre aspectes instrumentals, com ara la responsabilitat de les persones jurídiques, les sancions penals en l'àmbit de la criminalitat d'empresa i alguns delictes instrumentals.

2. CONTINGUTS o METODOLOGIA

L'ensenyament és presencial i consisteix en tres hores teòriques setmanals i una pràctica.

3. PROGRAMA

LA PROTECCIÓ PENAL DEL PATRIMONI

Tema 1

La protecció penal del patrimoni. Concepte jurídicopenal de patrimoni; relació del Dret penal amb el Dret privat. Aspectes comuns dels delictes patrimonials. Classificació.

Tema 2

El delicte de furt. Elements de la tipicitat objectiva i de la tipicitat subjectiva. Tipus bàsic i tipus qualificats.

Tema 3

El delicte de robatori: concepte i aspectes generals. El robatori amb força en les coses. Elements que el configuren. Tipus qualificats. El delicte de robatori amb violència i intimidació en les persones. Problemàtica en matèria de consumació, participació i concursos. Extorsió.

Tema 4

El delicte de robatori i furt d'ús de vehicles de motor. Consideracions generals i anàlisi de les diverses formes típiques.

Tema 5

El delictes d'usurpació. La protecció penal del patrimoni immobiliari. L'ocupació de béns immobles i la usurpació de drets reals. Alteració de termes o límits. L'ocupació de béns immobles no constitutius de llar. La distracció del curs de les aigües.

Tema 6

Les defraudacions. El delictes d'estafa. Consideracions generals. El bé jurídic protegit. Tipus bàsic: elements de la tipicitat objectiva i subjectiva. Anàlisi dels grups de casos. L'estafa informàtica. Tipus qualificats. Supòsits d'estafa específics.

Tema 7

L'apropiació indeguda. Aspectes generals i delimitació respecte de figures afins. L'apropiació de cosa perduda o d'amo desconegut i l'enriquiment il·lícit. Supòsits específics i agreujats previstos al Codi Penal i a la legislació especial.

Tema 8

Altres defraudacions. Defraudacions del fluid elèctric i anàlogues. Utilització indeguda d'equips terminals de telecomunicació. Les insolvències punibles. La insolvència. Aixec de béns. La fallida, el concurs i la suspensió de pagaments punibles. Elements típics. Problemàtica concursal.

Tema 9

Delictes contra el patrimoni sense enriquiment. El delictes de danys. Elements de la tipicitat objectiva i subjectiva. Classificació de les diverses modalitats. Danys en cosa aliena. Danys en cosa pròpia. Tipus agreujats. Danys imprudents.

LA PROTECCIÓ PENAL DE L'ORDRE SOCIO-ECONÒMIC

Tema 10

La protecció penal de l'ordre socio-econòmic. Qüestions comuns: consideracions generals sobre el bé jurídic. L'accessorietat del Dret Penal econòmic: Relacions amb el Dret administratiu i amb d'altres branques de l'Ordenament Jurídic.

Tema 11

la protecció penal de la propietat intel·lectual. Bé jurídic protegit. Elements del tipus objectiu i subjectiu. Tipus qualificats. La protecció penal de la propietat industrial. Bé jurídic protegit. Configuracions típiques en la protecció de patents, models d'utilitat, obtencions vegetals i marques. Utilització indeguda d'indicacions geogràfiques i denominacions d'origen. Tipus agreujats. Disposicions comuns.

Tema 12

Delictes relatius al mercat i als consumidors. Els delictes d'apoderament, descobriment i revelació de secrets empresarials. Maquinacions per alterar el preu de les coses: relació amb el delictes d'alteració de preus en concursos i subhastes públiques. El delictes de publicitat enganyosa. La fuga d'informació privilegiada en el mercat bursari. Delictes relatiu a l'accés a a serveis de radiodifusió o a serveis interactius prestats a distància per via electrònica. Disposicions comuns.

Tema 13

Delictes societaris. Bé jurídic protegit. Concepte penal de societat. Condicions especials d'autoria. La falsedat societària. L'administració deslleial de patrimoni societari: relació amb altres delictes. Altres tipologies.

Tema 14

Els delictes patrimonials o econòmics d'explotació. Receptació: consideracions generals; receptació de delictes; receptació de faltes. El blaqueig de capitals.

Tema

Els delictes contra la Hisenda Pública i contra la Seguretat Social. Delictes fiscal. El delictes contra el patrimoni de la Seguretat Social. Fraus de subvencions. El delictes comptable. El tractament de la regularització tributària.

15

Tema

Delictes contra els drets dels treballadors. Bé jurídic protegit. Imposició de condicions perjudicials

16

de treball i de Seguretat Social. Tràfic il·legal de mà d'obra. Afavoriment de la immigració clandestina. Discriminació en el lloc de treball. Coacció a la vaga. Delictes contra la seguretat i higiene en el treball: especial consideració del tipus imprudent. Disposicions comuns.

Tema 17

Delictes econòmics continguts en lleis penals especials. El delictes de contraban. El delictes monetari

ASPECTES COMPLEMENTARIS RELATIUS A LA CRIMINALITAT D'EMPRESA I DELICTES INSTRUMENTALS

Tema 18

Autoria i participació; imputació dels fets delictius comesos en el si d'organitzacions.

Tema 19

Les sancions penals en la criminalitat d'empresa. Penes i conseqüències accessòries. Tendències en el Dret europeu. La problemàtica de la responsabilitat personal de les persones jurídiques.

Tema 20

Les falsedats com a delictes instrumentals. Les falsedats reals. Consideracions generals. Bé jurídic. Falsificació de moneda. Falsificació de segells i efectes timbrats. Falsificació de documents: concepte jurídic-penal de document. Falsificació de documents públics, oficials i de comerç. Falsificació de documents privats. Falsificació de certificats. Disposició general.

Tema 21

Les falsedats personals. Consideracions generals. La usurpació de l'estat civil. La usurpació de funcions públiques. L'intrussisme professional.

4. MATERIALS DE L'ASSIGNATURA

Imprescindible dur a classe un exemplar actualitzat del Codi penal espanyol.

5. BIBLIOGRAFIA

Manual recomanat per al seguiment de l'assignatura:

QUINTERO OLIVARES (dir), "Comentarios a la parte especial del Derecho Penal", 5ª edición, Ed. Aranzadi, Pamplona 2005.

Bibliografia complementària seleccionada:

BACIGALUPO, E. (Dir.), Curso de Derecho penal económico, Ed. Marcial Pons, Madrid, 1998.

BACIGALUPO, S., La responsabilidad penal de las personas jurídicas, Ed. Bosch, Barcelona, 1998.

BAJO FERNÁNDEZ/PÉREZ MANZANO/SUÁREZ GONZÁLEZ: Manual de derecho penal. Delitos patrimoniales y económicos. Ed. Centro de Estudios Ramón Areces, Madrid, 1983.

DEL ROSAL BLASCO, Los delitos societarios en el Código Penal de 1995, Ed. Tirant lo Blanch, Valencia, 1998.

FABIÁN CAPARRÓS, El delito de blanqueo de capitales, Ed. Colex, 1998.

FARALDO CABANA, Los delitos societarios, Ed. Tirant lo Blanch, 1996.

GARCÍA ARÁN, El delito de hurto, Ed. Tirant lo Blanch, 1998.

- GOMEZ BENITEZ, J.M., "Curso de Derecho penal de los negocios a través de casos", ed. Colex, Madrid 2001.
- GOMEZ-JARA DÍEZ, "La culpabilidad penal de la empresa", ed Marcial Pons, 2005.
- GONZÁLEZ GÓMEZ, El tipo básico de los delitos contra la propiedad intelectual, Ed. Tecnos, Madrid, 1998.
- MARTÍNEZ-BUJÁN PÉREZ, Derecho penal económico, parte especial, Ed. Tirant lo Blanch, 2005..
- MARTÍNEZ-BUJÁN PÉREZ, Derecho penal económico. Parte general, Ed. Tirant lo Blanch, Valencia 1998.
- MUÑOZ CONDE, Derecho penal. Parte especial, 14ª edición, Ed. Tirant lo Blanch., 2004.
- MUSCO, E., La responsabilidad penal de las entidades colectivas, Revista penal num 13, 2004.
- NAVARRO CARDOSO, Los delitos contra los derechos de los trabajadores, Ed. Tirant lo Blanch, 1997.
- ROBLEDO VILLAR, Delitos contra el patrimonio y el orden socioeconómico, Ed. Bosch, 1997.
- TERRADILLOS BASOCO, J., "Derecho penal de la empresa", ed. Trotta, 1995.
- VALLE MUÑIZ, El delito de estafa, Barcelona, 1987.
- VIDALES RODRÍGUEZ, Los delitos de receptación y legitimación de capitales en el Código penal de 1995, Ed. Tirant lo Blach, 1997.
- VILLACAMPA ESTIARTE, La falsedad documental: análisis jurídico-penal, Ed. Cedecs, Barcelona, 1999.
- VIVES ANTÓN/GONZÁLEZ CUSSAC, Los delitos de alzamiento de bienes, Ed. Tirant lo Blanch, Valencia, 1998.
- VIVESANTÓN/BOIX REIG/ORTS BERENQUER/CARBONELL MATEU/GONZÁLEZ CUSSAC, Derecho penal. Parte especial, 2ª edición, Ed. Tirant lo Blanch, Valencia, 1996.
- ZUGALDÍA ESPINAR, Delitos contra la propiedad y el patrimonio, Madrid, 1998

6. AVALUACIÓ

L'element essencial per a determinar la qualificació global de l'assignatura serà la nota obtinguda a l'examen, que constarà d'una part teòrica i una part pràctica, cadascuna de les quals valdrà 5 punts sobre el total.

S'ofereix a més un programa d'avaluació continuada que permet obtenir una nota de curs, que pot arribar a constituir la nota final de l'assignatura amb alliberament d'examen final. El programa, que combina el seguiment de cassos pràctics amb la realització de preguntes orals i escrites sobre la matèria, es concretarà a l'inici del quadrimestre.